

València

TAFANERIES
Valencianes

Francesc J. Hernández
DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

■ A principis d'octubre de 1911 se celebraren al Teatre Princesa de València, al carrer Rei En Jaume, alguns combats de lluita grecoromana, que s'alternaven amb «fotocinema» i «varietés». N'hi havia tant d'interès per part del públic que l'empresa hagué d'organitzar dues sessions, una a les sis de la vesprada i una altra a les nou i mitja de la nit. Hi participaren lluitadors com ara l'escocés **Ran-kin**, el belga **Josep Van Dem** o l'armeni **Madrallih**. A l'esdeveniment es va inscriure el valencià **Miguel Soler Sánchez**, que va lluitar el dimarts 3 d'octubre contra el francès **Jean Bounes**. Guanyà Soler en 8 minuts. La premsa va escriure: «El vencedor salió del teatro dispuesto á luchar con un ejército de atletas greco-romanos». L'endemà, Miguel, el «fortíssim» valencià, que havia dit que ningú no el podria vèncer en deu minuts de temps, tornà a combatre amb l'austriac **Michel Brenno** un adversari triat per sorteig.

Miguel havia nascut a La Costera, al poble de Lloc d'en Fenollet. Amb 20 anys s'havia posat a viure a València i havia treballat de jornalier, encara que el 1911 ja era vaquer o lleter. Havia contret matrimoni amb **Maria Monterde Pérez**, nascuda a Xèrica. La parella havia tingut dos fills, **Miguel** i **Carmen**. La família vivia al carrer Jerusalem, 19, baix, acompanyada de **Teresa Bernabeu Ferri**, de Muro, que tal vegada era una serventa. Quan Miguel Soler participà en els combats del Teatre Princesa tenia uns 54 anys. El seu exemple esperonà **Federico Díaz**, de malnom «Melones», que era un treballador de l'escorxador i que el divendres 6 d'octubre s'afegí als combats. Les lluites es realitzaren sota la mirada d'un jurat, format per **José Belenguier**, **Vicente Domingo**, **Enrique Arolas** (un «sportman», que temps després regentà dues cases de lloguers d'automòbils als carrers Pintor Sorolla i Comèdies), i **Amadeo Lloris Albert**, del qual ja hem parlat en aquesta secció com a inventor d'una màquina per suposadament créixer 8 centímetres (vegeu la Tafarierna del 3/1/2016). Dies després, Soler lluità contra **Orlando** «el terrible serbi», mentre continuaven les projeccions de «fotocinemes», les varietés i actuava el mag **Mr. Edmond**. Les llotges costaven 4 pessetes; la butaca, 1 pesseta, i l'entrada general, 35 cèntims.

A l'estiu de l'any següent, la premsa informà d'una nova actuació de Soler, el lleter forçut. El dimecres, 21 d'agost de 1912, amb temperatures elevades pel ponent, se celebraren espectacles a la Plaça de Bous, al preu de 30 cèntims la cadira de pista i 15 l'entrada general. A més de «3.000 metres de pel·lícula» (curiosa manera d'anunciar les projeccions cinematogràfiques!), algunes atraccions i la Festa de la Jota, es programà un combat de Miguel contra el campió austriac **Angelo Lirodá**. Hi havia en joc una bossa de cinc-centes pes-

Lluita. un vaquer de La Costera, fou pioner del catch a València el 1914.

Miguel Soler, el pioner del catch

- El 1917, Soler lluità contra el campió del món del pes pesant de boxa.
- Als combats de catch hi havia fotocinema, varietés i jotes

setes. La premsa no informà del resultat. I finalment arribà el «catch» el 1914.

El dimecres, 29 d'abril de 1914, al Teatre Princesa començà un campionat de lluita anomenat «Ciutat de València». Llevat que es trobe alguna notícia prèvia, s'hi realitzà el primer combat a la ciutat de «catch as catch can» (que vol dir: «agafa on pugues agafar») o «lluita lliure nova», per distingir-la de la greco-romana. Feia alguns anys que aquesta especialitat es conreava en altres països europeus, com ara França, on el «terrible» **Zbysko**, amb 52 cm de perímetre al braç, era molt popular. Aquells dies també hi hagueren exhibicions de lluita japonesa o «jiu-jitsu» i combats de boxa. L'empresa organitzadora aportà lluitadors de diversos països (o això volien fer creure), que es repartiren suposadament una bossa de 3.500 pessetes. En aquella jornada pionera, actuaren de jurat els esmentats Amadeo Lloris i Enrique Arolas, així com **Vicente Gallach**. Aquest s'havia format al gimnàs dels senyors **Chust** (al carrer Governador Vell, 3), en barres paral·leles i alçament de pes, fou aficionat també a les regates i arribà a formar part de la primera directiva del Club Nàutic.

El primer combat de catch es realitzà entre un lluitador danès, **Niehlsen**, de 96 quilos, i deixeble del lluitador **Petersen**, d'una escola «fuerte, pero sosegada»

Jack Johnson
LEVANTE-EMV

segons la premsa, i un altre polonès, **Moschinsky** (o Maschinsky), de 97 quilos. La lluita no tenia límit de temps. Guanyava qui aconseguira dues victòries. S'imposà **Moschinsky**, un «luchador brutal», en dos combats que duraren 12 i 8 mi-

nuts. Després, hi hagué combat de lluita grecoromana, on participaren l'italià **Pagnini** i el nord-americà **Watson**, guanyà el primer en dos assalts. A continuació, l'holandès **Petit Jean**, que havia estat entrenador dels Jocs Olímpics d'Atenes, va guanyar el seu combat amb l'alemany **Roland**, que era un lluitador molt jove, que havia quedat 3r en una competició celebrada a Berlín amb 57 lluitadors més. Després, l'arbitre, senyor **Alexandre**, preguntà al públic si alguna persona volia prendre part, i Miguel Soler, el vaquer, contestà afirmativament, inscrivint-se per als combats del dijous 30 d'abril. Aquell any, l'empresa **Fietz-Méndez de Vigo** també organitzà lluites a l'Apolo, on participaren **Sullivan** i els esmentats **Niehlsen**, **Roland** i **Moschinsky**.

El diumenge 11 d'octubre de 1914, Miguel Soler, que ja estaria acostant-se als 60, va mesurar novament les seues forces, però aquesta vegada amb un bou. Aquell dia, el gremi de soguers o el de vaquers (segons uns diaris o altres) va organitzar una «becerra-

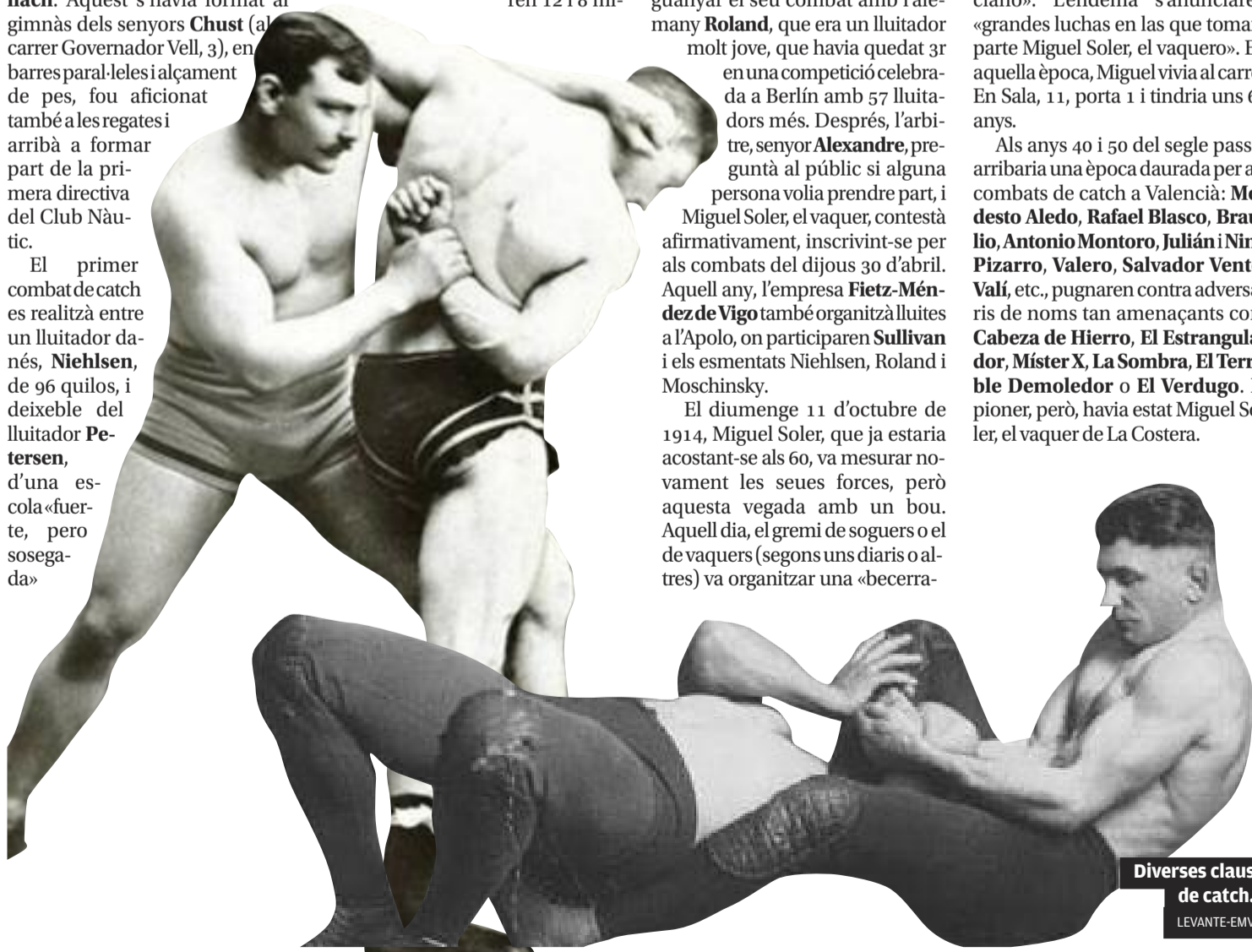
da». S'hi torejarien sis jònecs i el campió de lluita romana, Miguel Soler, «lucharà con un toro del Colmenar» (en referència a la ramaderia del bou). La premsa informava també que «se han cruzado apuestas por valor de 1.000 pesetas».

El dissabte 30 de juny de 1917, Miguel Soler va lluitar al Teatre Principal amb **Jack Johnson**, un home de color que havia estat campió del món del pes pesant (1908-1915). Johnson tenia comptes pendants amb la justícia nord-americana i entre el 1913 i el 1918, només feia combats i exhibicions fora del seu país. L'estiu de 1917 vingué a València i també va fer exhibicions a Madrid, Palma de Mallorca (on l'actuació hagué d'ajornar-se per la pluja), Sant Sebastià (on es programà un combat amb **Sac Mac Vee**) i Sevilla (amb molt poca assistència de gent)

En aquella vetllada, com era habitual, hi hagueren també varietés i s'oferien 2.000 pessetes a la persona que aconseguira «romper el cordón», un repte que no sabem ben bé en què consistia. Johnson anava acompanyat de dos boxejadors més: **Goers Rodes** i **Robert**. L'espectacle tenia diverses parts: una exhibició de «pilota de colps» i «pilota medicinal», tant per part de Johnson com dels altres boxejadors, un petit combat entre ells i finalment un combat de catch, on participà el vaquer valencià. Tampoc no en sabem el resultat.

El dijous 27 d'octubre de 1921 es feren combats de boxa a la sala Bata-clan, que abans s'anomenava Teatre Martí, i es trobava on ara són els cinemes Lys. Participaren púgils valencians com ara **Manuel Torres**, **Archelós** o **Martí**, «el tanque valencià». L'endemà s'anunciaren «grandes luchas en las que tomará parte Miguel Soler, el vaquero». En aquella època, Miguel vivia al carrer En Sala, 11, porta 1 i tindria uns 65 anys.

Als anys 40 i 50 del segle passat arribaria una època daurada per als combats de catch a València: **Modesto Aledo**, **Rafael Blasco**, **Braulio**, **Antonio Montoro**, **Julián** i **Nino Pizarro**, **Valero**, **Salvador Vento**, **Valí**, etc., pugneren contra adversaris de noms tan amenaçants com **Cabeza de Hierro**, **El Estrangulador**, **Mister X**, **La Sombra**, **El Terrible Demoledor** o **El Verdugo**. El pioner, però, havia estat Miguel Soler, el vaquer de La Costera.

Diverses claus de catch.

LEVANTE-EMV